

נר מנחם

הגות לפרשת השבוע

לע"נ ר' מנחם ב"ר יששכר ומרת רחל ב"ר מנשה שרעבי ז"ל

הרהורים לפרשת אחרי מות תש"פ | מאת הרב מנחם יעקבזון ראש הישיבה

קדושת החיים

'קדושת החיים' היא אחד הערכים המוטמעים עמוק עמוק בנפש היהודית. עבור הצלת נפש מחללים שבת וגם יום כיפור, עבור הצלת נפש מישראל מסתכנים גם בסכנת חיים ומשלמים לפעמים מחירים הזויים, הגישה הזו שאויבי ישראל למדו בכל הדורות לנצל כדי לסחוט או להכאיב היא אבן יסוד בתפיסת החיים היהודית ומובנית בנפשנו. ערך קדושת החיים מצוה עלינו להציל חולה בכל מצב ולהקדיש לו משאבים יקרים ועל אחת כמה וכמה שאיבוד עצמי לדעת או המתת חסד הינן עברות חמורות שכל יהודי סולד מהן. ותצויין לשבח הגישה הזו שניכרה בהתנהלות מול המשבר הנוכחי גם כאשר במדינות אחרות עדיין ניסו 'להכיל' את הנגיף במחשבה שהוא יפגע בעיקר בזקנים והנזק הכלכלי אינו מוצדק...

המקור ההלכתי לעליונות קדושת החיים - נאמר בפרשת השבוע ויקרא פרק יח פסוק ה' **וְיִשְׁמְרֶתֶם אֶת-חַקְתִּי וְאֶת-מִשְׁפָּטַי אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אִתְּם הָאֲדָם וְחֵי בָהֶם אֲנִי ה'** על כך דרשו חכמינו ז"ל במסכת סנהדרין דף ע"ד - 'וחי בהם ולא שימות בהם' גם לשם קיום מצוה או מניעת עבירה אין למסור את החיים, פרט לשלושת העברות החמורות היוצאות מן הכלל - עבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים - חייב אדם לעבור על כל עברה כאשר הוא נמצא בסכנת חיים ולא להקריב את חייו לשם הימנעות מעבירה. לדעת רוב הפוסקים חריגה מכך הינה בדרך כלל כהתאבדות ו'הרי זה מתחייב בנפשו' (רמב"ם הלכות יסודי התורה ושו"ע יו"ד). האם יש לכך יוצא מן הכלל?

ההפגנות והישיבות

את הקטע הבא הנכם מתבקשים לקרא בזהירות המתבקשת. אין כאן שום כונה להציע או לדון על פתיחת הישיבות תוך כדי סיכון, כי גם ללא ספק וגם על פי הציטוטים דלהלן - אין היתר לגרום סיכון לאחרים ולסביבה כדי לקיים את הישיבות.

הדברים מתכוונים רק להצביע על חשיבות קיום עולם הישיבות ותפקודו, והעמדת סדרי עדיפות נכונים ביחס לנושא. כל הדיון סביב פתיחת שלבים נוספים במשק - תלוי בגישה ערכית וסדרי עדיפויות.

הערך של הפגנה בעולם הדמוקרטי הוא ערך עליון, ולכן הוא דוחה את הסיכונים והיא מתקיימת גם כשאי אפשר לאכוף את המרחקים הדרושים. גם אימוני ספורט זוכים להקלות ועוד כיוצא בזה, היחס כלפי לימוד תורה זוכה לאפליה שלילית. הצעות רבות ורציניות לא זכו להתייחסות הולמת וזאת יודע כותב השורות מתוקף תפקידו כראש ישיבה.

את השורות הבאות אנו כותבים כדי לתקן את ההתייחסות המעוותת הזו.

דו שיח בין רבי עקיבא ופפוס בן יהודה

במסכת ברכות דף סא עמוד ב' מסופר: פעם אחת גזרה מלכות הרשעה (רומי) שלא יעסקו ישראל בתורה, בא פפוס בן יהודה ומצאו לרבי עקיבא שהיה מקהיל קהלות ברבים ועוסק בתורה. אמר לו: עקיבא, אי אתה מתירא מפני מלכות? אמר לו: אמשול לך משל, למה הדבר דומה - לשועל שהיה מהלך על גב הנהר, וראה דגים שהיו מתקבצים ממקום למקום, אמר להם: מפני מה אתם בורחים? אמרו לו: מפני רשתות שמביאין עלינו בני אדם. אמר להם: רצונכם שתעלו ליבשה, ונדור אני ואתם כשם שדרו אבותי עם אבותיכם? אמרו לו: אתה הוא שאומרים עליך פקח שבחיות! לא פקח אתה, אלא טפש אתה! ומה במקום חיותנו אנו מתיראין, במקום מיתתנו על אחת כמה וכמה! אף אנחנו, עכשיו שאנו יושבים ועוסקים בתורה, שכתוב בה כי הוא חייך וארך ימך - כך, אם אנו הולכים ומבטלים ממנה - על אחת כמה וכמה. עד כאן ציטוט דברי הגמרא.

הפרשנים מתלבטים סביב הדו שיח הזה מדוע רבי עקיבא סיכן את חייו ואת חיי תלמידיו הרי לימוד תורה אינו משלושת העבירות שמוסרים נפש על קיומן. לדעת המהרש"א רבי עקיבא הסתכן **מפני שהיתה כאן גזירת שמד** ובמצב כזה מצות ואהבת את ה' אלקיך מחייבת 'בכל נפשך'. הוה אומר כאשר מכוונים לעקירת הדת יש להלחם נגדם בכל מחיר וזהו קידוש ה' במלא מובן המילה!

אולם לדברי מהרש"א לא מובן, פפוס בן יהודה ותשובתו של רבי עקיבא, מדוע רבי עקיבא לא עונה לו דברים כהוייתם - עתה זו שעת שמד!

כי הם חיינו

רבי אברהם אחי הגר"א בספרו 'מעלות התורה' מחדש כי לימוד התורה אינו בכלל ההלכה של 'וחי בהם'! **חיי עם ישראל ללא תורה אינם חיים יהודיים ואולי גם לא חיים אנושיים ולפיכך כאשר מתבטלת האפשרות ללימוד תורה ולקיום מקומות התורה – אין צו החיים מונע מאבק בכל הכח, אדרבה זהו המאבק על החיים!** בהקדמת ספר 'ברכת שמואל' (חלק ד') מאת הגאון רבי ברוך בער מקמניץ (תלמידו המובהק של רבי חיים מבריסק ומגדולי ראשי ישיבות ליטא שלפני השואה), הוא כותב כי גם פפוס בן יהודה שלדעתו היה אדם גדול – היה מודע לכך שעל לימוד תורה כדאי למסור נפש כאמור לעיל, אלא שהוא סבר שרבי עקיבא יכול להמשיך ללמוד בצינעא, ולא ליצור פרובוקציות. ועל כך ענה לו רבי עקיבא שמקום חיותנו הוא רק בישיבות ובתי המדרש בהם לומדים תורה ברבים וגם לשם כך מותר למסור את הנפש! כפי הנראה אין הכוונה שיש חובה של מסירות נפש על כך אולם אין זו סתירה להוראת וחי בהם מכיון שזה קיומם של החיים הלאומיים.

שוב נחזור על מה שהדגשנו לעיל, הישיבות יכולות וצריכות להיפתח במתווה הגיוני וסביר – שימנע סיכון סביבתי באופן מוחלט וישמור גם על שלום הבחורים. לדוגמה כבר הוצע שיוכנסו רק בחורים שנבדקו ונמצאו שליליים לנגיף והם יכנסו להסגר מרצון בתוך הישיבה. ההתייחסות של המערכת להצעות תלויה בסדרי עדיפות ערכיים ואנחנו מקוים שיהיה מי שיביא את הגישה הנכונה ללימוד התורה אל עמדת המחליטים. מכאן והלאה הכל ייעשה בהתאם לכלל של 'וחי בהם' ללא סיכון וללא חילול ה'.

ועד אז, ממשיכים ללמוד במערכות טלפוניות ובהתגברות על קשיים הנותנת ערך מוסף ללימוד...

לתגובות: פקס 039601961 nhrh999@gmail.com

ישיבת מאור יצחק מושב חמד